

„CUM CREĂM ȘI ORGANIZĂM
SERVICIILE DE LECTURĂ?”:
UN TALK SHOW DIN CADRUL
COLOCVIILOR DE VARĂ LA
BM „B.P. HASDEU”
(EDIȚIA A XII-A)

Ținând cont de inițiativele naționale, precum Proiectul Național de Promovare a Lecturii „Cartea deschisă”, și având drept prioritate constantă cultivarea interesului față de lectură ca element edificator al unei societăți sănătoase, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a organizat, pe 28 iunie 2023, talk show-ul „Cum creăm și organizăm serviciile de lectură?”, care s-a desfășurat în cadrul Colocviilor de vară (ediția a XII-a) sub genericul „Cartea: din interior și dintr-o parte”.

În calitate de experți, la eveniment au participat: Maria Șleahțișchi (director general al Muzeului Național al Literaturii Române), Eugenia Bejan (director general al Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”), Lolita Caneev (șefa secției „Mediateca”, Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”), Alexandra Tănase (profesoară de limbă și literatură română), Moni Stănilă (scriitoare, coordonatoarea Cenaclului „Republica”), Maria Pilchin (poetă, critic literar), Paula Erizanu (scriitoare, jurnalistă, inițiatore a Clubului de lectură #diez). Talk show-ul „Cum creăm și organizăm serviciile de lectură” a fost moderat de Mariana Harjevschi, director general al BM „B.P. Hasdeu”.

Mariana HARJEVSCHI: Suntem în cea de-a doua zi a Colocviilor de vară, a colocviilor profesionale dedicate bibliotecarilor. Ne-am întrunit la un dialog cu bibliotecarii, dar și cu partenerii noștri. La fel, ne-am gândit să avem alături de noi și scriitorii. Genericul acestei ediții este „Cartea din interior și dintr-o parte”. Vom vorbi despre cum achiziționăm cartea, cum o promovăm, care este modul de interacțiune cu utilizatorii noștri pentru a face ca lectura să fie parte din cotidianul lor.

Astăzi vom discuta despre formele de activitate care ne ajută să ne apropiem de cititorii noștri prin a le cultiva dragostea de

lectură, de la cei mici până la cei mari. Ne-am pornit în trasarea temei acestor colocvii, rezonând cu un proiect care are loc la nivel național – „Cartea deschisă”. Ne-a bucurat că o inițiativă la nivel național vine să adune bibliotecile și bibliotecarii în jurul unei idei – cea de a promova lectura de bună calitate. Se propune și crearea cluburilor de lectură (dar nu doar), organizarea întrunirilor și dezbaterilor pe diverse teme literar-artistice, culturale. La fel, se încurajează și organizarea târgurilor de carte sau atelierelor științifice. Pentru Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” acest subiect nu este chiar atât de nou. Spun aceasta, gândindu-mă la faptul că, de-a lungul anilor, organizăm și cluburi, și diverse activități culturale. Am găsit diferite forme moderne de atragere a cititorilor la lectură, unele dintre ele fiind apreciate la nivel național și chiar internațional.

Întâlnirea de astăzi ne-am gândit să o desfășurăm sub forma unui talk show, pentru că avem ce discuta: unele forme de animație cu publicul trebuie îmbunătățite, e bine să revenim și la metodologia acestor activități. Trebuie să recunoaștem că în acest demers ne-a fost de mare ajutor și cartea doamnei Lidia Kulikovski *Biblioteca interactivă, 111 forme și metode de animație*. Această carte vorbește și despre experiența bibliotecilor în care activăm, dar trasează și niște experiențe internaționale la care pot adera bibliotecile noastre. O vedem ca pe o carte revigorantă, care oferă o perspectivă teoretică asupra lucrurilor, însă în cadrul acestui talk show noi venim să vedem cum le aplicăm în practică. Mi-aș dori ca întâlnirea noastră de astăzi să fie una și de inspirație pentru

dumneavoastră, dragi colegi. Îi avem alături pe colegii din bibliotecile școlare, cu care interacționăm foarte des atunci când organizăm cluburile noastre de lectură, atelierele de lectură, dar și programe sau inițiative comunitare de promovare a lecturii. Deci, spre final, cred, vom avea acel sentiment că vom aplica experiențele împărtășite, vom clarifica anumite definiții, vom actualiza informațiile din domeniu.

Ne solidarizăm cu inițiativa națională, care a fost anunțată în ziua de 14 februarie 2023, când, pentru prima dată, în Republica Moldova s-a marcat Ziua Lecturii. Proiectul despre care vorbesc se numește „Cartea deschisă”, iar instituția coordonatoare a acestui proiect național este Muzeul Național al Literaturii Române. Doamna Maria Șleahțișchi, directoarea muzeului, e alături de noi și vine cu un mesaj de încurajare și chiar cu o pledoarie să aderăm la această inițiativă – una benefică și pentru instituția noastră care promovează lectura. Este o inițiativă care, cum s-a anunțat în debutul acestui proiect, va anima, dezvolta și consolida interesul pentru lectură în rândurile generației în creștere, va stimula inițiative creative în rândul elevilor, precum și a gândirii critice și a libertății de exprimare.

Maria ȘLEAHTIȘCHI: Bună ziua. Vă mulțumesc pentru invitație. Am văzut afișele pe aceste șevaletе care arată cât de mult se lucrează în această zonă – zona lecturii. Cum s-ar putea altfel, dacă o bibliotecă înseamnă cărți și cititori? Și, bineînțeles, între cărți și cititori, nelipsiții sunt bibliotecari. S-a întâmplat ca platforma de implementare a acestui proiect național de promovare a lecturii, „Cartea deschisă”, să fie Muzeul Național al Literaturii Române. Inițiativa vine de la Președinta Republicii Moldova, cum bine știți. Firește că nu este nimic nou în ideea de a avea cluburi de lectură, ateliere de lectură. Toate lucrurile acestea se fac de mult timp, cred că de atunci de când a apărut primul text zgâriat undeva, pe o piatră sau pe un perete, și au venit alți câțiva care l-au citit. Probabil, de atunci pornește această idee. Ideea lecturii însoțește omul prin istorie. Am fost la o întâlnire, cred că era la biblioteca ASEM, în care poetul Ion Hadârcă povestea cum s-a urcat o dată în podul casei, când era adolescent, și a găsit acolo o ladă cu cărți vechi. Și, cu alți câțiva, încă doi colegi și o colegă, citeau cărțile din acea ladă și aveau un cerc mai închis. De fapt, acela era un club de lectură.

Care ar fi ideea, noutatea acestui mod de a promova cartea sau noutatea formei cluburilor de lectură? Cel puțin, așa am înțeles eu,

s-a dorit să se facă aceste cluburi de lectură ca cei care vin să vrea foarte mult să fie acolo, să nu fie nimeni în plus. Să vină să citească anumite cărți – asta este ideea de fapt: să citească cărți bune. Aceasta este o idee foarte importantă. Pentru că atunci când se formează cititorul, și dacă îi nimerește o carte scrisă agramat, cu un subiect șters, fără valoare literară – așa va citi mai departe. Pentru această zonă a literaturii – literatura pentru copii, literatura pentru adolescenți – este extrem de important ca acele cărți să fie foarte bine scrise, să fie foarte incitante și să conțină în sine valori. Maturii sunt copiii care au citit cândva. Și, în sensul acesta, este foarte important ce selectați

dumneavoastră pentru lectură, ce fel de cărți promovați și cine sunt scriitorii care vin în fața cititorilor. Pentru că copiii sunt dezarmați, vulnerabili și poți învăța foarte repede un suflet inocent. Aceasta este o mare problemă. Te pomenești adesea că autorii care au scris cărți foarte bune, dar care nu sunt gregari, să spun așa, care nu apar frecvent în fața publicului (ori că noi nu avem sistem, ori că noi nu reușim, statul adică, să creăm un sistem coerent de la carte până la cititor), acești scriitori foarte buni nici nu sunt cunoscuți. Scriitorii mai puțin valoroși din punct de vedere literar sunt în prima listă, și aici este o mare problemă.

Ziceam că în acest club de lectură trebuie ca oamenii să vrea să vină și să fie atât de interesant acolo, încât lumea să nu încapă. Pentru aceasta trebuie să fie un animator care poate contamina publicul, care poate magnetiza. Nu este neapărat să fie profesor de limba și literatura română, dacă el nu citește sau nu-i place să citească (sunt cazuri). Nu neapărat un bibliotecar care, la fel, poate să nu citească, să nu-i placă cărțile (cu părere de rău, asemenea lucruri sunt). Să fie un om căruia îi place foarte mult și care în așa mod vorbește despre cărți și așa pune întrebări pe textele care se citesc, încât este foarte interesant să fii acolo, încât devine și cumva

elitar să faci parte dintr-un club de lectură. Cam asta ar fi. Dar, firește că asta e o formă a cluburilor de lectură. Însă poți să extinzi, să ai cititori în masă. E o totală libertate în felul în care pot să fie organizate aceste cluburi de lectură.

Văd aici oameni care lucrează în biblioteci, sunt scriitori care știu să organizeze lucrurile acestea și care au făcut minunate întâlniri ș.a.m.d. Nu este cazul să vă povestesc eu. Facem și noi la muzeu un club de dezbateri, dar cam toate întâlnirile noastre se axează pe literatură, pentru că noi suntem un muzeu al literaturii, nu suntem un altfel de muzeu. Însă ideea a fost ca să se creeze un sistem. E primul an, se obțin finanțările greu. Avem o finanțare obținută printr-o asociație de la Departamentul de relații cu Republica Moldova și e finanțat deci pe partea invitării scriitorilor din România, pentru că în plan este organizarea întâlnirilor membrilor cluburilor de lectură cu scriitorii. Se face un lot de cincizeci și cinci de scriitori de pe ambele maluri ale Prutului, care vor pleca în Chișinău (în școli, biblioteci), dar și în alte localități din Republica Moldova. Lucrurile acestea presupun o logistică și foarte multă organizare. Noi ne ocupăm de asta. Totodată, și Guvernul Republicii Moldova va sprijini acest proiect. Am înțeles că va fi un acord de colaborare între Ministerul Culturii și Ministerul Educației și Cercetării (cred că este deja). Se prea poate ca, de la 1 septembrie, să fie introdusă în grila orelor facultative și ora de lectură sau a clubului de lectură, iar profesorii care vor avea cluburi de lectură vor fi remunerați. Se planifică un festival al cluburilor de lectură sau un concurs al cluburilor de lectură. Și, mai departe, se va încuraja să funcționeze acest sistem de la maternitate, bunăoară, cum este în Germania. Când se naște un copil, părintele primește și un set de cărți.

Cartea trebuie să facă parte din viața noastră. Nu din viața unui grup de oameni care se ocupă de carte. Unii au meseria să fie bibliotecari, să sistematizeze aceste obiecte, alții – le scriu, alții – le editează. Este un grup de oameni care se ocupă de carte din interior și din exterior, dar cartea trebuie în mod normal să facă parte din viața noastră, pentru că acesta este un element care arată cât de evoluată e societatea noastră. Firește că poate fi pe suport de hârtie, poate fi cartea electronică. Cărțile se citesc în mod diferit, cărțile pot fi privite și din perspectiva unui film, deși filmul deja nu e carte.

Cred că vom avea o discuție și la Parlament, pentru că comisia de profil se interesează îndeaproape de acest proiect. Firește, se are în vedere că va exista un grup care va monitoriza sau va veni cu idei. E vorba de Uniunea Scriitorilor din Moldova, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Muzeul Național al Literaturii Române. Noi nu suntem decât cei care muncesc. De fapt, noi acum muncim. Dar noi nu ne lamentăm. Vă spun cum stau lucrurile. Să nu credeți că noi culegem laurii. Laurii o să-i culeagă cei care merită. Eu vă doresc tuturor succese. Mă bucur că m-ați invitat, dar vreau să vă declar că apreciez munca dumneavoastră. Eu m-am format într-o bibliotecă, în mai multe biblioteci: în familia mea era o mică bibliotecă, apoi biblioteca din sat, apoi biblioteca de la școală, apoi biblioteca profesoarei mele de limba și literatura română, apoi biblioteca Universității din Bălți. Acolo mi-am scris cărțile mele. Eu nu mă simt bine într-o casă în care nu sunt cărți și nu-mi pot imagina casa mea, locul în care stau sau locul unde lucrez eu – fără cărți. Asta e probabil o deformare profesională, bănuiesc că este o deformare profesională, dar parcă m-aș afla într-un gol. Când văd niște cărți, niște rafturi, nu mai sunt singură. E exagerat, probabil. Fiecare om poate să aibă acest sentiment. Dar, totuși, o casă fără cărți și o viață fără cărți mi se pare pustie. Am un mare sentiment de recunoștință pentru munca bibliotecarilor și vă apreciez foarte mult. Și, dacă sunteți nu doar bibliotecari, dar și cititori de cărți, e și mai bine.

Mariana HARJEVSKI: Mulțumim, doamna Șleahtițchi. Chiar mi-a fost pus balsam pe suflet atunci când doamna Șleahtițchi a remarcat afișele colegilor noștri bibliotecari. A fost un exercițiu la care bibliotecarii au fost invitați să participe, să creeze aceste afișe cu propriile forțe, să dea dovadă și de creativitate, dar și de gust estetic. Pe alocuri, am încercat să intervenim în modul în care

acestea pot spune despre ce se întâmplă în biblioteci, considerând că avem nevoie de o claritate a ceea ce se produce în cadrul bibliotecilor. Revin însă la cartea doamnei Lidia Kulikovski, la animația dedicată promovării lecturii. Sunt mai multe forme de animație: atelier de scriere creativă, oră de lectură, ora poveștilor, lansări de carte, booktrailere, program de lectură, prezentare de carte, cenaclu literar, club literar, salon de lectură, concurs literar, conferință literară, seară literară, întâlniri cu scriitorii, spectacol literar, teatru de lectură etc. Probabil lista ar putea continua. Doamna Șlehtițchi a menționat faptul că se dorește crearea cluburilor de lectură, dar ușa e deschisă și pentru alte forme de promovare a cărții.

Acum, voi invita pe cei care sunt alături de Biblioteca Municipală prin anumite activități (cluburi, cenacluri, ateliere de lectură), dar și colegii noștri de la Biblioteca Națională. Sunt Eugenia Bejan, director general al Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă”; Moni Stănilă, coordonatoare a cenaclului „Republica”, scriitoare; Maria Pilchin, poetă, critic literar, coordonatoare a podcastului „De-ale scriitorilor”; Lolita Caneev, șef serviciu la Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”; doamna Alexandra Tănase, profesoară de limba română, coordonarea în calitate de voluntară a unui club de lectură apreciat de către seniorii Bibliotecii „Transilvania”.

Dragi colegi, cunoaștem foarte bine că, atunci când dorim să organizăm un eveniment, un club de lectură, un atelier de lectură, pornim de la ce vrem să facem, de la misiunea aceluia club, de la identificarea beneficiarilor acestuia etc. La fel de importante sunt reperele organizatorice care ne iau foarte mult timp din activitatea

noastră profesională. Pentru a produce un eveniment e nevoie și de dedicație, de care vorbea doamna Șleahțișchi, dar și anumite competențe, pentru a asigura calitate și a da un semnal comunității ca să vină la această activitate.

Doamna Eugenia Bejan, știu că organizați foarte multe cluburi și ateliere de lectură în cadrul Bibliotecii „Ion Creangă”. Fiecare dintre ele sunt axate pe grupuri-țintă, pentru că este un lucru important să ținem cont de vârsta beneficiarilor evenimentelor din cadrul bibliotecii.

Eugenia BEJAN: Bună ziua tuturor. Vreau să-i mulțumesc foarte mult Marianei Harjevschi pentru invitația de a participa la acest talk show. Da, este un subiect care ne preocupă și pe noi foarte mult, la Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”. Cred că în toate bibliotecile este important ca noi, bibliotecarii, atunci când organizăm o activitate, să știm exact ce facem, de ce facem, pentru cine facem. Așa cum scrie și doamna Kulikovski, formele de activitate au evoluat în timp și uneori este și complicat să le distingi foarte clar. Cele mai multe activități ale bibliotecii sunt complexe și uneori îmbină mai multe forme pe care noi vrem să le vedem distincte, dar ele, chiar și împotriva voinței noastre, se îmbină cu altele. Oricum, este important ca fiecare activitate să fie conceptualizată, iar conceptualizarea aceasta presupune să știm ce vom face și pentru ce grup, ce public vom avea.

Chiar și atunci când facem un anunț, scriem un comunicat de presă, când ne ia interviu un jurnalist, și ne întreabă: „Dar ce va fi în cadrul acestei activități?”, deja ne pune în situația ca, după genericul care îl dăm noi (de exemplu, „Chișinăul citește”), să urmărim acel subtitlu care concretizează ce este „Chișinăul citește”. Că este o campanie de promovare a lecturii, că este un program de lectură sau este un club de lectură.

Așa cum e și menționat în cartea sa Lidiei Kulikovski, atelierele de lectură au început la noi, de fapt, cu „ora poveștilor” sau „ora de poveste”.

Această formă noi am preluat-o, traducând din engleză (trebuie să spunem lucrul acesta) „story time”. Doar că, în engleză, „story time” presupune nu doar ora poveștilor ca atare, ci este o activitate la care spunem povești, povestim, nu neapărat povești populare sau povești de autor. Este o activitate care, tradițional, se organizează pentru copii, în special – de vârstă preșcolară. Când mergem la categoria de vârstă 7+, deja preferăm să le numim „atelier de lectură”, pentru că, chiar și psihologic, acel copil care are 7 ani sau mai mult, când îi spui: „Hai, vino la ora de poveste sau ora poveștilor”, nu mai este atât de atras. Atelierele de lectură, mai ales că acest termen îl vedem foarte frecvent utilizat de bibliotecari, se organizează în cadrul librăriilor; și editurile organizează ateliere de lectură.

Ca scop și componente, cred că nu este o diferență între ora poveștilor și atelierul de lectură. Și ora poveștilor, și atelierul de lectură au scopul să trezească interesul pentru carte, pentru povești și, când zic „poveste”, zic în acel sens din limba engleză, „story”. Diferența, din punctul nostru de vedere, constă în acest grup-țintă, căruia i se adresează. De ce le spun „atelier de lectură”? Ca și la ora poveștilor, elementul-cheie este lectura și, cel mai des, sigur că este lectura cu voce tare, sau pe care o face bibliotecarul sau cine este organizatorul atelierului, sau se poate practica și atunci când avem, de exemplu, copii care deja citesc bine, clasele a III-a în sus: putem să-i implicăm pe ei, putem să-i întrebăm pe voluntari ai bibliotecii ș.a.m.d.

Este cititorul și este textul. Sigur că textul se ia în corespundere cu publicul. Este important să avem un segment foarte îngust, deci nu putem să facem un atelier de lectură în care avem copiii de 7 ani și de 10 ani. După lectură, urmează activitatea prin care noi îi ajutăm sau împreună cu publicul participant să dezghețăm, despre ce este acest text, prin diferite activități interactive, prin joc, prin exerciții; putem să vedem cu ce emoții și cu ce sentimente a rămas publicul după această lectură. Pot fi activități creative, în funcție de vârsta publicului. Nu poți să-i dai unui elev de clasa a V-a, de exemplu, să coloreze personaje din textul dat la ora poveștilor pentru copii de vârstă preșcolară.

Mariana HARJEVSCHI: Credeți că aceste ateliere pot avea loc și în bibliotecă, și în afară? Spun asta, gândindu-mă la faptul că, așa cum ziceați, acestea pot fi organizate cu prezența preșcolariilor. Pot fi ele organizate în grădinițe sau într-un centru de creație

– oriunde, deci și în afara bibliotecii? Sau ele vizează doar activitatea în bibliotecă?

Eugenia BEJAN: Nu contează locația, mai ales că noi ținem cont de situația pe care o avem. Trecând și prin pandemie, n-am avut voie să facem în locații vizite, am trecut pe online. Și poți să faci și online ateliere de lectură: avem grădinițe, școli care au dificultate să vină. Pentru că atelierul de lectură poate fi și o activitate autonomă, distinctă, de o singură dată. Poate fi un program tematic, care include mai multe ateliere de lectură la aceeași temă. Să zicem că abordăm tema cărți despre animale, sau cărți despre spațiu. Și nu e neapărat ca la atelierul de lectură să avem doar cărți de ficțiune, pot fi și cărți de non-ficțiune. Dacă avem deja elemente de experiment, le trecem la atelierele STEAM, ateliere distincte de cele de lectură. Putem chiar și noi să mergem foarte mult în școli, dar și în grădinițe, pentru că îi ajutăm în felul acesta pe profesori, pe învățători, venind cu recomandările de carte, cu cărți pe care ei nu le au. Din păcate, puțini profesori vin să împrumute cărți, pentru că, bănuiesc, unii dintre ei și le cumpără, dar oricât de mare ar fi acea indemnizație care o au ei pentru materiale, cred că nu le ajunge pentru a cumpăra toate cărțile pe care și le-ar dori. Și noi îi ajutăm, mai ales că nici nu au timp, sunt foarte ocupați unii profesori și parteneriatul nostru îi ajută.

Mariana HARJEVSCHI: Acum mi-am dat seama de ce bunica mea avea în dulapul clasei (pentru că era profesoară de clasele primare) un număr destul de mare de exemplare de carte, încât cred

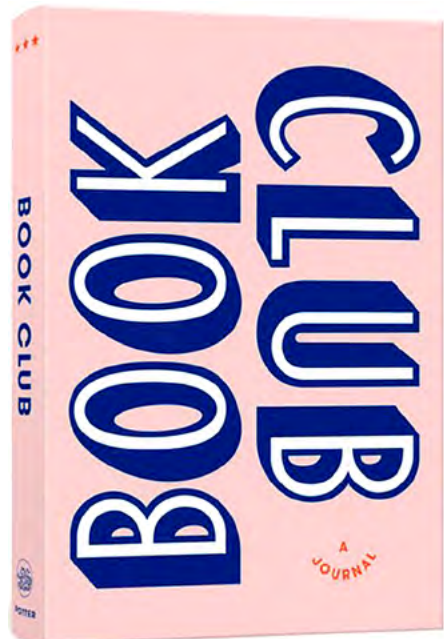
că organiza, îmi imaginez, multe ateliere de lectură. Una dintre ele, îmi amintesc, *Coliba albastră* de Spiridon Vangheli, probabil, era și foarte citită de acea generație de copii.

Eugenia BEJAN: Dacă avem un program, e logic ca un grup să treacă prin tot acest program, pentru că noi ne punem un scop, când facem acest program. Tendința noastră este să avem programe de ateliere, să lucrăm cu grupuri, ca să obținem un rezultat și să poți cumva evalua, să vezi impactul.

Mariana HARJEVSCHI: Mulțumesc, Eugenia. Noi deseori fie contrapunem, fie punem foarte aproape atelierele de lectură de cluburile de lectură. Există o apropiere între ele, dar există și o distincție clară. Doamna Lolita Caneev, din cadrul Secției „Mediateca” de la Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, ne va vorbi despre experiența cluburilor de lectură. În viziunea mea, sunt cluburi clasice și sunt cluburi care ar putea, eventual, avea inserții de alte forme. Știu că Lolita face cluburi de lectură cap-coadă.

Lolita CANEEV: Bună ziua, dragi prieteni. Văd aici multe fețe cunoscute. Eu am început clubul de lectură la biblioteca noastră în anul 2021, când am revenit din pandemie. Și, într-adevăr, am avut o problemă: cum atragem iarăși cititorii la bibliotecă, pentru că copiii s-au obișnuit să stea pe canapea și să primească tot de pe ecranul calculatorului sau al telefonului, fără niciun efort, fără a ieși din casă.

Când a fost pandemia, am început diferite activități online. Am avut această dorință: să vorbesc cu copiii despre cărți. Și, deoarece story a fost destinat copiilor până la 10 ani, am vrut să fac un club de lectură pentru această vârstă. Bineînțeles că m-am gândit că trebuie să văd cum se face în altă parte. Nu știu, poate n-am avut informație destulă, dar n-am găsit pe teritoriul nostru această experiență. Și iată că am preluat experiența din Statele Unite. Pe Facebook, am descoperit cluburile de lectură din Statele Unite, din Chicago, din alte orașe, dar acestea au fost cluburi de vorbitori de limba rusă, de oameni

care deja se aflau de mai mulți ani în Statele Unite și își doreau ca copiii lor să fie bilingvi, să păstreze și limba lor și să citească în limba engleză. Am preluat de acolo niște metode.

Prima ședință a clubului a fost pe data de 10 iunie 2021. Au fost foarte puțini copii de vârstă preșcolară și școlară. De ce? Deoarece, când am anunțat că am să fac un club de lectură pentru copii de 7-10 ani, părinții, cu care am lucrat mai înainte, m-au întrebat: „Dar cu copiii noștri? Și noi vrem. Le-am spus: „Bine, atunci o să facem două cluburi”. Și așa a și ieșit: am făcut două cluburi.

Care e ideea clubului de lectură? Bineînțeles, promovarea lecturii. Dar promovarea lecturii se referă la orice activitate a bibliotecii. Și totuși, m-am gândit: care trebuie să fie misiunea clubului? Și am formulat că misiunea acestuia este de a crea comunității ale copiilor, familiilor care citesc. Am observat, pe parcursul acestor ani, că în cluburi de lectură noi creăm coduri, coduri de comunicare. Noi comunicăm cu fraze din cărți, chiar și acasă. Avem o carte preferată și un disc de vinil cu spectacol. Și la noi, când cineva citește și alții râd, noi vorbim cu fraze din cărți – și acestea sunt coduri.

Ați întrebat dacă clubul de lectură poate fi în alte locații. Eu zic că această activitate trebuie să se desfășoare într-o anumită locație. Este spiritul clubului, este atmosfera clubului. Clubul de lectură trebuie să atragă copii de o anumită vârstă. Noi nu putem amesteca copii din clasa a III-a și copii din clasa a VIII-a. Ei citesc diferit, ei înțeleg diferit. Aceleași romane despre Harry Potter, care sunt acum citite și la clasa a II-a, și la clasa a VIII-a, sunt înțelese diferit. Noi am încercat să invităm și părinți, dar am observat că în prezența părinților copiii sunt cam reticenti. În clubul nostru este multă libertate și noi ne străduim să respectăm aceste drepturi de cititor. Copilul poate citi orice, este dreptul lui. Noi nu putem impune nimic. Noi venim cu o propunere a noastră, cu focul care arde în noi. Dar libertatea copiilor este foarte importantă.

Mariana HARJEVSCHI: Pregătindu-mă pentru acest talk show, am adus aceste două jurnale. Pe unul din ele este scris *Bookclub*, adică este jurnalul unui club de lectură. Și, deschizându-l, veți vedea, la o distanță de 2-4 pagini, titlul cărții, autorul, genul, formatul și, bineînțeles, câteva impresii pe care le lași aici (impresii de final, primele gânduri, ce ți-a plăcut mai mult, recomanzi această carte sau nu) și loc pentru notițe din aceste cărți. La final, este o listă de carte recomandată, cartea fiind în limba

engleză. Cum crezi, sunt benefice astfel de jurnale? Le-ai recomanda colegilor sau la aceste cluburi se discută despre oricare carte? Ai vreo listă pregătită?

Lolita CANEEV: Și eu m-am gândit să începem cu jurnalul de lectură, dar totuși am renunțat. Jurnalul de lectură este ca tema pentru acasă la școală. Noi trebuie să mergem mai departe de analiza literară de la școală. Noi trebuie să abordăm cartea un pic altfel.

La fiecare ședință, petrecem diferit ședința pentru copiii până la 10 ani și după 11 ani. Pentru copiii mai mici, selectez cartea pentru a citi. Selectez fragmente pe care ei le citesc, apoi noi discutăm. Noi discutăm și despre cărți pe care ei le-au citit în această perioadă, dar totuși există o carte centrală la această ședință. Spre deosebire de atelierul de lectură, aici, în primul rând, se creează o comunitate, și citim altfel. Există un nucleu de opt copii care au fost de la început până acum. Alții vin, pleacă, revin. Dar nucleul se păstrează. Ei aduc prieteni, există fluctuații, însă nucleul există.

Pentru copiii mai mari, întotdeauna avem sau cartea pe care trebuie să o citim, sau tema la care să citim (cartea, de obicei, o propun eu, uneori propun și ei). Cartea întotdeauna este în bibliotecă. Și tematica pe care am avut-o, cred că, a fost interesantă pentru public: cărți despre pisici și despre câini, despre dragoste, despre cel mai bun început de carte. Dar pentru a le selecta trebuie să răsfoiești cărți, nuvele, povestiri, cele mai bune sfârșituri de carte, ultimele două-trei propoziții, cărți despre cadouri, ce cadouri s-au făcut în cărți.

Mariana HARJEVSCHI: Să înțelegem că aceste cărți trebuie să fie citite și cap-coadă, dar și fragmentar. Mulțumim foarte mult, Lolita. Mergem spre un alt format al clubului de lectură, pentru că suntem încurajați, prin programul național „Cartea deschisă”, să aducem cluburi de lectură în instituțiile noastre. Spre deosebire de experiența Lolitei, experiența Bibliotecii „Transilvania”, deși s-ar părea că ar avea aceeași metodologie, este una distinctă. Doamna Alexandra Tănase este conectată emoțional la această bibliotecă, dar acum este pe post de voluntară. În clubul pe care îl moderează vin persoane de o altă vârstă, care au o altă activitate decât cea de a fi implicați în studii. Cei care vin la Lolita, sunt cei care învață. La Biblioteca „Transilvania” vin cei care au alte preferințe, una din ele fiind lectura. Și cred că aici poate apărea o altă dificultate, aceea de a atrage la lectură această categorie de cititori. Doamna Tănase,

vă invit să ne vorbiți despre experiența dumneavoastră și să ne spuneți dacă aveți anumite provocări...

Alexandra TĂNASE: Avem provocări. Bună ziua și mulțumesc pentru invitație Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Faptul de a organiza un club de lectură nu este nou pentru mine. Înainte de a ieși la pensie și de a mă plimba pe bulevard, am avut un Salon de lectură „Ceaiul de la ora 4”, care a activat optsprezece ani, tot la Biblioteca „Transilvania”, membrii căruia erau elevii mei, liceenii mei de la „Gaudeamus”. În toamna lui 2021, am plecat cu totul din liceu și mă duceam la „Transilvania” cu drag, fiindcă acolo era familia mea și întotdeauna am fost primită cu brațele deschise. Îmi era drag să mă întorc. Mai luam și câte o carte, deși am o bibliotecă bogată și multe dintre cărțile, care mai apar azi, și care mă provoacă, le procur.

Stând de vorbă cu doamna Parascovia Onciu, șefa bibliotecii, zic: „Doamna Parascovia, ce ar fi să facem noi o continuare a acestui salon? Haideti să facem noi un club de lectură a babelor și a moșnegilor”. Așa a fost gluma. Noi nu suntem chiar „babe și moșnegi”, dar suntem foarte tineri cu sufletul. Mie mi-a plăcut cartea întotdeauna, eu iubesc cartea, citesc și acum foarte mult. Dacă nu reușesc o proză mai mare, aproape în fiecare seară citesc poezie.

Dar să revenim la clubul „Lecturi generoase”. Eu citisem un articol în engleză sau rusă despre un asemenea club, unde oamenii vin pur și simplu și discută. Dar vreau să vă zic că noi suntem un club elitar, al celor foarte bine dotați cu gândirea logică și cu cea artistică, pentru că toți membrii clubului nostru sunt oameni cu

studii superioare, dar nu filologice. Iată aici este domnul Viziru și doamna Raia Rogac, care sunt membri ai clubului nostru. Despre ei o să vorbesc puțin mai târziu. Și economiști, foști șefi, mari și mai mici, și istorici. Și asta ne face plăcere.

Începând cu octombrie 2021, nu am scăpat nici o lună ca să nu desfășurăm evenimentul nostru. Asta este o mare minune, fiindcă mai sunt și concedii, mai sunt și boli, dar poate se datorează și insistenței mele, fiind o profesoară foarte insistentă, obsedată de munca mea. Domnul Viziru și doamna Parascovia pot să confirme că oamenii vin pregătiți, vin cu anumite informații despre autori. Sigur, alegem mai mult autori din proză. Avem douăzeci și una de ședințe până astăzi, cu cea de mâine o să fie douăzeci și două, dintre care șaisprezece sunt proză, avem vreo șase poezie și avem câteva activități de odihnă despre tradiții și obiceiuri. La două dintre ședințele noastre am omagiat-o pe doamna Raia Rogac, era ziua ei de naștere și i-am selectat și cărțile ei. Și membrii clubului nostru, care sunt în jur de douăzeci și cinci, pot fi treizeci, pot fi și douăzeci, au descoperit că doamna Raia are o mulțime de cărți foarte interesante. Uite că era membră a clubului nostru și noi nu știam. Noi, de fapt, descoperim.

Cum alegem tematica? Eu anunț că în luna iulie e născut cutare și cutare autor. Și încercăm să discutăm: ce ne-ar plăcea? Țin minte când, la un moment dat, am avut Liviu Rebreanu, *Ciuleandra*. Foarte frumos a fost: am discutat romanul și, la urmă, ne-am luat de mâini și am dansat ciuleandra. Adică, vreau să zic că noi am și cântat romanțele lui Goga, atunci când am avut tematica dată, am amintit de Arghezi ș.a.m.d. Adică, temele sunt libere, noi le alegem împreună.

Avem un motto al clubului nostru: e o poezie despre puritatea sufletească a oamenilor. Oamenii care vin la noi sunt cu sufletul deschis. Vă spun sincer: nu toți vin cu lectura. Mi-a zis o doamnă: „Acolo am descoperit ce mari scriitori avem noi”. Sigur că membrii clubului știau despre Grigore Vieru, Spiridon Vangheli, doi trei autori de-aici. Dar când am venit cu Lucian Blaga în luna mai, noi am analizat drama *Meșterul Manole*, în afara poeziilor sale care sunt magnifice. Omul nu trebuie să pătrundă în toată metafora poeziei, omul trebuie să se găsească acolo cu sentimentul pe care îl trăiește. Asta încercăm noi să facem.

Eu mă pregătesc foarte mult, ca o învățătoare, chiar cinci-șase pagini îmi notez. Nu spun tot ce am în foile mele, dar mă pregătesc

ca la o lecție, pentru că eu trebuie să am răspuns la toate întrebările. Când inviți acasă niște musafiri, ai scenariul în capul tău. Cineva m-a rugat să putem face ședințele clubului în altă parte. Cred că în luna august-septembrie am să invit tot clubul la mine acasă. Am spus că sunt douăzeci și cinci de persoane în listă, dar se întâmplă că vin și treizeci, vin și douăzeci. Dintre foștii mei elevi câțiva vin cu mici comunicări, vin cu recitaluri, care își permit. Vă mulțumesc foarte frumos.

Mariana HARJEVSCHI: Vă mulțumim pentru acest rol de moderator-voluntar al clubului „Lecturi generoase”, pe care vi-l asumăm în cadrul Bibliotecii „Transilvania”. O invit acum pe Moni Stănilă. Cunoașteți, probabil, că Moni a venit în biblioteca noastră cu scopul de a aduna câți mai mulți cititori prin intermediul cenaclului pe care îl coordonează. Ai ascultat foarte atent, Moni, cum se organizează un atelier de lectură, cum se organizează un club de lectură. Crezi că ne asemănăm cu cenaclurile prin forma de organizare sau există un specific, un moment distinct atunci când unii colegi, poate, își vor dori să își creeze un cenaclu? Ai putea să ne vorbești care este totuși specificul unui cenaclu?

Moni STĂNILĂ: Da, poate ar trebui să vorbesc puțin și despre faptul că experiența mea în cadrul cenaclurilor a început cu mult timp în urmă, în 2007, la Timișoara, când am devenit membru al Cenaclului literar „Pavel Dan”, unde exista un referent literar, care se ocupa, cum sunt eu, de organizare, dar exista și un scriitor care trebuia să conducă acele întâlniri de cenaclu, ca să zic așa. Iată că la mine a fost puțin mai simplu: am venit în calitate atât de referent literar, cât și de scriitor-moderator.

Cred că e destul de important ca un cenaclu să fie făcut printr-un scriitor, este important să ai și o deschidere foarte mare spre literatura contemporană. Ceea ce deosebește cenaclul „Republica” de cluburile de lectură e faptul că primul nostru target sunt tinerii scriitori. Sigur că avem foarte mulți cititori care sunt alături de noi de la primele întâlniri. S-au mai schimbat cu anii „republicanii”, cum le spunem noi – cititori profesioniști care nu rămân doar la proză sau doar la bestseller-uri, care pot face oricând un top real al literaturii contemporane. Cenaclul e mai degrabă de tip semi-deschis, modelul Institutului Blecher la București, unde pot veni și cei care vor să întâlnească anumiți scriitori.

Pe noi ne-a interesat – pe lângă tinerii scriitori pe care vrem să-i ajutăm să ardă niște etape, pentru că nu e vorba de a modela

într-o anumită direcție literatura – să creăm conexiuni clare între scriitori. Când am pornit cenaclul „Republica”, la inițiativa regretatului Alexe Rău, în 2011, voiam să fie exclusiv pentru tineri. Într-un timp, am mai crescut și noi vârsta, pentru că am înaintat și noi în vârstă, și s-a întâmplat în așa fel, dar e drept că a rămas în continuare axat pe scriitorii nu cei mai în vârstă, dar la fel de cunoscuți și consacrați.

Ca să fac un foarte mic rezumat a ceea ce s-a întâmplat de-a lungul anilor, cred că doar din România am avut peste o sută de scriitori invitați. În cele mai multe situații am făcut cam singură treaba asta, foarte rar s-a întâmplat să avem finanțări consistente și continue. Din cauza lipsei finanțării ne-a fost întotdeauna puțin mai dificil cu scriitoarele, dar în schimb am reușit totuși să avem un număr constant de scriitori și scriitoare în acești ani. Și pot să mă laud cu asta, chiar mi se pare de laudă: am reușit să aducem scriitori din peste zece țări. Islanda a fost doar pe online, la împlinirea a zece ani de „Republica”. Evorba de unul dintre cei mai apreciați scriitori din lume, ceea ce mi se pare o mare realizare. SUA, Germania, Belgia, Georgia ș.a.m.d. Deci, am avut scriitori din multe țări. Chiar și anul acesta am avut din trei țări, Moldova ar fi a patra.

Suștin, o dată în plus: ceea ce m-a interesat, în primul rând, la cenaclul „Republica”, pe lângă formarea unui cititor profesionist, ca să-i spun așa, și pe lângă încurajarea și ajutorarea tinerilor scriitori, a fost să creăm conexiuni, legături între scriitorii de la noi din Chișinău și cei din alte orașe românești sau chiar de peste hotare. M-a bucurat ultima veste pe care am primit-o și care a dat relevanța cenaclurilor, deși mai ales în pandemie a fost foarte greu și ai pierdut o parte din public pe care l-ai format zeci de ani. Am avut și eu momente în care mă gândeam că poate e timpul să mă îndrept spre altceva, însă surprizele care vin și se țin lanț din partea celor care vor să vină, din partea celor care participă constant sau din partea scriitorilor de peste Prut care-mi scriu, m-au făcut să rămân. Acum iată că tocmai am aflat că urmează într-un proiect foarte important din România să fie invitate trei structuri pentru stabilirea invitațiilor pentru un anumit festival. E vorba de Institutul Blecher de la București, editura OMG de la Cluj și iată a treia instanță acolo este cenaclul „Republica” care nu are o editură ca ceilalți invitați, însă mi s-a părut o recompensare foarte plăcută a unei munci care poate părea ușoară de foarte multe ori, dar nu e

niciodată. Întotdeauna e dificil, întotdeauna e greu. Aș mai menționa că, pe lângă asta, am prețuit întotdeauna și voi continua să prețuiesc legătura dintre diferite domenii ale cărții, întotdeauna mi-am spus că artiștii plastici ar trebui să consulte scriitorii când își intitulează lucrările, iar scriitorii să consulte artiștii plastici când își aleg copertele. De-a lungul anilor, practic, am încercat întotdeauna să ne ținem aproape cu celelalte arte. Cam asta ar fi cel mai mic rezultat al cenaclului „Republica”.

Mariana HARJEVSCHI: Ai spus că reflectați și asupra modului estetic: cum arată cartea. Conectându-mă la faptul că cenaclul pe care îl coordonez

are deja și un logo, pentru mine personal aceasta înseamnă că cenaclul meu are deja o istorie. Cenaclul pe care îl coordonezi poate fi distinct față de alte cenacluri. Când ai decis să faci acest logo – în debutul acestuia sau pe parcurs ai înțeles că cenaclul este altceva decât acolo unde îl localizezi? În cazul dat mă gândesc chiar la Biblioteca Municipală sau la Biblioteca Națională.

Moni STĂNILĂ: De fapt, e o istorie amuzantă la mijloc. Spuneam că apreciez foarte mult ca fiecare artist să-și cunoască zona lui. Logoul acesta este făcut de mine, însă după o consultare cu reputatul artist Dan Perjovschi, cunoscându-l, mi-am permis să-l rog pe la începuturi să ne facă el un desen pentru cenaclu ca să-i dăm o identitate puternică prin Dan Perjovschi. Și el a zis: „Fă-mi ceva schițe, cam cum ai vrea, la ce te gândești tu, o să mă gândesc și eu și vedem cum facem”. Și eu i-am trimis acea siglă cu cercul de cenaclist și el a zis: „Mamă, dar e așa de bun! De ce să-ți mai fac eu? Pune-l pe acesta”. Inițial l-am mai lucrat. El a fost, prima dată, făcut în tuș. Varianta finală, cea de acum, cu acest verde, care îmi place foarte mult, l-am făcut când am venit la Biblioteca „B.P. Hasdeu” și am trecut și în interiorul siglei acest lucru, așa că pentru mine e dublu siglat.

Am înțeles că e foarte important, așa cum a făcut și Dumitru Crudu cu atelierul „Vlad Ioviță”, să reușim să dăm o identitate

acestor cenacluri, nu în detrimentul bibliotecii din care face parte. Vă spun foarte sincer că nu cred că aş mai vrea să țin un cenaclu în afara unei biblioteci, și în primul rând dintr-un fel de comoditate. Întotdeauna pentru un artist e important să vină cineva din spate și să te susțină pe problemele logistice, sală, microfon. Și îți trebuie totuși o apartenență, că mai ieșim prin lume. Aceasta mi se pare esențial, pentru că și cu cenaclul „Republica” am fost în majoritatea orașelor importante din România. Mi se pare important să-l duci din când în când în alte zone. Și, când vorbeam de Institutul Blecher, care s-a făcut cam cu doi ani înaintea cenaclului „Republica”, și care este extrem de apreciat și de iubit, condus de Claudiu Komartin, la Institutul Blecher a existat un proiect care mi s-a părut foarte fain: la un moment dat, plimbau cenacluri, pentru că era finanțat de primărie, în diferite cartiere și locații ale capitalei. E o apartenență importantă și mi s-a spus de multe ori în România, am avut mai multe interviuri și întotdeauna apare aceeași întrebare: iată că aveți cenaclu vizibil care nu stă doar în sediile bibliotecii, ceea ce noi la București nu avem, nu la acest mod de deschidere. Și cred că tocmai aceasta este important. Și aceste discuții, să arătăm că în interiorul unei biblioteci există ofertă pentru orice tip de cititori – mi se pare esențial să avem de la cei foarte mici până la cei nu foarte mici. Dacă eu vin cu literatura contemporană, doamna Tănase vine cu literatura clasică românească. Mi se pare că exact așa ar trebui să se întâmple și așa suntem conectați cu publicul, cu cititorii, cu cei targetați, până la urmă, prin oferirea diverselor forme de încurajare a lecturii și de cunoaștere a literaturii. Aș încheia cu ceea ce spunea doamna Șleahțișchi: nevoia de cărți este o deformare profesională. Eu zic că este formare profesională și ne-o dorim tuturor. Mulțumesc.

Mariana HARJEVSCHI: Mulțumesc, Moni. Am simțit acea emoție pe care o porți cu tine atunci când vorbești despre cenaclul pe care îl coordonezi. Dragi colegi, Moni a menționat foarte clar că cenaclul se conectează la spațiu, în cazul dat – biblioteca. Avem experiențe când se întâmplă ceva frumos, dar nu este conectat la spațiu pentru că pleacă

spre virtual și experiența despre care este vorba sunt acele podcasturi care sunt la Biblioteca Municipală. Este vorba de „Soliloc de bibliotecă” și „De-ale scriitorilor” pe care Maria Pilchin și le-a asumat din dorința de a vorbi despre cărți, de a aduna oameni. Un podcast poate fi și sub forma unui interviu, sub formă de panel. Maria, care este experiența ta și de ce ai optat pentru formatul pe care îl utilizezi acum la Biblioteca Municipală?

Maria PILCHIN: Bună ziua. Dacă tot insistă Mariana Harjevschi pe podcast, am început să privesc așară și am terminat azi dimineață, când făceam și eu dejunul, un podcast în care s-a produs Mariana Harjevschi. Se numește „Tăcerea fără nume”. A invitat-o regizorul Mihai Țarină. Și am fost foarte atentă la ce spuneai tu acolo. Pe mine m-a interesat foarte mult ideea că o bibliotecă publică trebuie să fie foarte atentă la noile apariții de carte pe piață, pentru că o bibliotecă publică trebuie să vină cu această ofertă către utilizatorul ei. Mă gândeam și la ceea ce spune și Moni despre scriitorii contemporani pe care-i invită ea în cenaclul ei.

Fiecare dintre cei care au vorbit mai înainte și-au identificat un receptor, un public, un scop și o ofertă, ce anume le propun, ce voi face cu această comunitate, pentru că, până la urmă, un club sau un cenaclu este și o chestiune de asociabilitate, ne asociem în jurul unei idei. Seniorii din clubul doamnei Tănase au un ritm și au anumite scopuri și necesități intelectuale. Copiii care vin în clubul Lolitei au alte nevoi cognitive. În atelierul Eugeniei – altele, și e foarte firesc.

Atunci când mi-am propus eu să realizez aceste produse video, m-am inspirat, în primul rând, din experiența mea. Deja de cinci ani am emisiunea „Lecturi à la carte” la Moldova 1. Trebuie să spun că am putut să-l captez pe cameramanul din cadrul emisiunii să vină să îmi facă aceste filmări aici. Doar că, să știți, venind din zona jurnalismului cultural, care la noi e așa cum este (nu pot să spun că nu există jurnalism cultural, pentru că atunci ar însemna să fiu ignorantă și poate tupeistă, dar de fiecare dată acest jurnalism cultural trebuie reformatat), într-o zi m-am întrebat: „Eu cum contribui la această reformatare?”

Îmi amintesc, într-o discuție cu jurnaliști culturali de la radio și TV, eram într-o delegație la Bruxelles, cineva a zis că pe noi, jurnaliștii culturali, ne acuză că noi propunem capete vorbitoare și noi vorbim despre morți. Jurnaliștii culturali vorbesc despre

morți: Lucian Blaga de exemplu. Pilchin are un produs despre un scriitor mort și cine o ascultă? De aceea m-am întrebat: „Eu ce fac în aceste produse video?” Pe de o parte, mă interesează foarte mult literatura contemporană și aici întind spre Moni. În „Soliloc” trec prin premianții premiilor BM „B.P. Hasdeu” sau prin ultimele apariții care efectiv mie mi se par valoroase. Dar, pe de altă parte, s-ar putea întâmpla să mai existe o nouă ediție a poemelor lui Blaga, pentru că această nouă ediție este de actualitate și despre prezent, pentru că are un format nou, pentru că are un studiu introductiv care lipsește în alte ediții și este o chestiune de bibliofilie. Și atunci eu aduc această carte în „Solilocul” meu. Sau, într-o zi, îmi propun să fac „De-ale scriitorilor” cu Vladimir Beșleagă și venim și întindem aici aceste sofale și stăm aproape o oră și jumătate cu domnul Vladimir Beșleagă la niște discuții literare care mie mi s-au părut că au fost chiar o chestiune reușită.

Când a apărut ideea acestor filmări, s-a întâmplat în pandemie, îmi amintesc de o discuție cu Mariana Harjevschi, era o chestiune organică: toți atunci făceau live-uri și stream-uri, și nu știu de unde-mi vine (poate de la mămuca mea care a trecut prin foamete și o știut să-și ascundă grăunțele sub cocenii de porumb), am o nevoie de a conserva și de a arhiva. Și eu m-am încăpățânat și, dacă toți făceau live-uri, eu făceam aceste produse care erau puse pe YouTube. Am eu o relație foarte sănătoasă, nu știu cum, cu YouTube-ul. S-ar putea și asta să pice într-o zi, dar eu mizez că asta n-o să pice. Și țin minte o discuție, o ședință, în care eu mă încăpățânam și ați fost foarte generoase cu mine (și doamna Pânzari și dumneavoastră), și m-ați lăsat, dar asta îmi permite și astăzi să găsesc acel video cu Vladimir Beșleagă, și oricând să-l reactualizez, dacă, să zicem, va fi o zi în care vom vorbi cu toții despre Beșleagă.

Desigur că are importanța și nevoia de acele live-uri despre care vorbeam, au alte funcții, alte scopuri, alte obiective, doar că pe mine mă interesa anume acest impact și această arhivare. Mă așez la o masă, pe un scaun, îmi pun o carte în față, și vorbesc despre ea nu mai mult de zece minute, deși zece minute este mult. Doar că eu sunt conștientă că cel care mă ascultă nu este un oarecare. Și ceea ce spunea Moni, și știu că Moni insistă pe chestia asta, eu totuși cred că un club și un cenaclu este o chestiune de selectivitate. Eu nu cred că masiv piața centrală va privi „Soliloc de bibliotecă”, nici nu mi-am propus niciodată. Și am toată simpatia pentru doamnele de la piața centrală, dar nu cred că ele vor fi interesate să

privească în ce ediție a apărut I. L. Caragiale la Iași și Pilchin prezintă acel volum, sau că a scris Tatiana Țîbuleac al treilea roman, sau Moni Stănilă a debutat cu eseu și vreau eu să o scot din rând. Și atunci, obiectivul și scopul și finalitatea acestui produs este o chestiune selectivă. Și, poate, și eu mă simt foarte bine în această atmosferă de selecție, pentru că acum vreau să vă spun un lucru: vine scriitorul, care vrea să i se facă un eveniment, și vrea în Sediul Central al BM, și tu te uiți la acest portret-robot, fiind bibliotecar și zici: „Dar ce CV are acest autor?” Eu, de exemplu, sunt destul de categorică în acest sens și pentru mine este foarte important pe cine voi modera eu, pe cine voi prezenta în „Soliloc” sau cu cine voi face „De-ale scriitorilor”. Da, este chestiunea mea de selectivitate ca, nu știu, pretinsă intelectuală, adică eu nu vreau să fac eveniment cu oricine. Și atunci eu cred că și un club de carte și un cenaclu și orice eveniment și activitate în cadrul unei biblioteci, în cadrul unui așezământ cultural trebuie să fie selectiv. Sunt scriitori și scriitori. Da, există și niște topuri. Desigur că ele sunt subiective, sunt relative. Și totuși, dacă punem cap la cap trei topuri și trei păreri ale unor critici, ale unor lideri de opinie, atunci bibliotecarul va putea să deducă că acest scriitor este de Sediul Central, dar alt scriitor trebuie să aibă eveniment în cartier. Noi nu putem restricționa accesul utilizatorilor, dar pot să refuz să moderez un eveniment.

Moni STĂNILĂ: Voiam să precizez un moment trist pentru bibliotecă. Mi se spune: „Hai să vină televiziunea să filmeze”. Și eu, cu încăpățânare, zic nu. Nu, contravine. Și evident că, dacă stăm și discutăm între noi, știm că fiecare are partea lui de dreptate. Dar sunt aceste momente, când inviți un scriitor foarte talentat să aibă o lectură, de feedback. Păi, nu mai vine în veci dacă află că vine și televiziunea și hai să vedem noi ce merge și ce nu merge în poezia cutărui poet, nemaivorbind că oamenii n-ar mai vorbi liber. Aici televiziunea ucide în fașă acest tip de întâlniri, pentru că cei care sunt în sală și sunt filmați n-ar mai vorbi liber. Spuneai de online. Dacă mi-aș dori să pot face ceva în viața asta, mi-aș dori să nu se poată arhiva nimic cu mine – never ever. Dacă aș putea pune această condiție: ca după ce mor, să exist doar în fotografii.

Maria PILCHIN: E dreptul tău. Uite, eu nu am această poziție, pentru că eu cred că a fi scriitor e o chestiune de foarte mare orgoliu. Și eu consider că toți cei care o dată și-au dus un manuscris la o editură sunt mari orgolioși, și marii artiști în general. Pentru că

în momentul în care, Moni, tu ești o poetă premiată, eu te rog să te arhivezi, pentru că posteritatea va ști că a existat o Moni Stănilă, dar nu vor ști...

Moni STĂNILĂ: Dar vor vedea interviurile scrise și fotografiile.

Maria PILCHIN: Ești foarte frumoasă, asta am vrut să-ți spun.

Mariana HARJEVSKI: Mulțumesc mult, Maria. Chiar urmăm continutitatea acestui podcast, pentru că simțim, am menționat chiar la început, că îți doresc cititorii noștri astfel de produse. O invităm pe Paula Erizanu. Am rămas impresionată de curajul Paulei, atunci când a anunțat prima ei ședință a clubului, în cadrul Bibliotecii Din Centru. Pe de o parte, am avut și această gelozie: de ce nu se întâmplă la bibliotecă, pentru că toți cei adunați aici considerăm că un club, un atelier trebuie să se producă la bibliotecă. Ei bine, există și o altă experiență, aceste cluburi pot avea loc oriunde, unde este confortabil pentru membrii acelui club. Și asta se întâmplă la librărie. M-a impresionat la fel și faptul că Paula a mers spre identificarea doritorilor de a fi la acest club, nu și-a făcut o listă. A postat un formular online: probabil, pentru a se asigura că vor veni la această ședință, sau poate nu. Deci, această deschidere a Paulei a fost și ca o testare a celor care vor veni ulterior la club. Sunt sigură că a avut și temeri și acel moment de așteptare. Îl văd deja la câteva ediții. Bineînțeles, Paula anunță din timp care va fi cartea citită, discutată, așa încât se asigură că cei care vin – citesc această carte. Mi s-a părut o experiență din care ne putem și inspira, și chiar, de ce nu, colabora, așa încât probabil prima colaborare este invitația ta aici. Aș dori tare mult să ne dai din culisele acestui club pentru că în sală sunt colegii mei din bibliotecile publice, din bibliotecile școlare, care vor să-și rezoneze oferta de forme de promovare a cărții, de cunoaștere a cărților și a scriitorilor. Poate, vor merge mai departe așa cum o fac, dar să dea o doză, poate, mai intensă, ca acestea să fie vizibile în comunitate.

Paula ERIZANU: Eu am început acest club de lectură în colaborare cu publicația #diez și librăriile Cartier. Parțial, din motive egoiste social, și anume voiam să-mi extind cercul de comunicare, voiam să mai am parte de altfel de discuții și de altfel de oameni în viața mea. Inițial, credeam că o să vină prietenii mei și o să avem pur și simplu o discuție între prieteni. Dar, datorită publicației #diez, am reușit să ajungem la tineri pe care nu i-aș fi cunoscut în alte circumstanțe. Asta mă bucură foarte mult, s-a creat deja o comunitate, avem câțiva cititori care vin la fiecare ședință, avem

cititori care își aduc mamele sau prietenii sau prietenele, pentru ca și ceilalți din jurul lor să aibă experiența aceasta a discuției pe marginea unei cărți.

Pentru mine, ceea ce am descoperit în momentul în care am trimis formularele astea către cititorii #diez, pentru a-i responsabiliza să vină la club și pentru a afla care sunt gusturile lor de lectură, mi-am dat seama, în comunicarea cu redacția #diez, că foarte mulți tineri citesc, dar nu cunosc neapărat scriitorii contemporani din Republica Moldova și din România. Și atunci am zis să corectăm acest lucru și, practic, în majoritatea ședințelor, am discutat scriitorii

de pe loc. Încercăm să legăm fiecare ședință cu un subiect de actualitate. Prima ședință a fost pe marginea romanului *Internat* de Serhii Jadan, care are cozi de sute de oameni la evenimentele lui în Ucraina și care a devenit așa un fel de rock-star. După aia, în martie, am zis că e luna marcată de 8 martie, de ziua internațională a femeii, și am citit romanul *Interior zero* de Lavinia Braniște, care povestește despre experiența unei tinere în București. M-a impresionat reacția unei cititoare, care a zis: „Eu după acest roman am fost la psiholog, ca să înțeleg cum să nu ajung așa ca eroina. Vreau să mă asigur că nu ajung deprimată într-un job care nu-mi place”. După aceea, am discutat cartea Sașei Zare *Dezrădăcinare*, cu tematica aceasta care a trezit și controverse. Am discutat cartea Lorinei Bălțeanu *Legată cu funia de pământ*, în iunie, când e ziua copiilor – o altfel de perspectivă asupra copilăriei. Am mai vorbit despre romanul *Grădina de sticlă* a Tatianeii Țibuleac, în momentul în care s-a schimbat legea și s-a introdus sintagma „limba română” în loc de „limba de stat” în legislație. Și, desigur, romanul fiind atât de rezonant, a atras public mai numeros și diferit față de alte ședințe. Îmi amintesc că erau vreo trei contabile care mi-au zis: „Eu n-am citit cărți de vreo zece-douăzeci de ani, dar iată că cu romanul ăsta m-am reapucat”. Și au venit să discute. A fost și o fiică cu mama.

Pentru mine discuția sau participarea la un club de carte este, înțeleg acum, despre autoexprimare. Oamenii vin pentru că ei vor dialog, ei vor să se exprime. Respectiv, fiecare ședință o începem cu o scurtă prezentare proprie și cu o primă impresie despre cartea pe care am ales-o: ce v-a surprins, ce v-a impresionat, ce v-a emoționat. Pentru că, cred, asta a fost diferența între felul în care am studiat literatură în Republica Moldova cu profesori extraordinari și în Marea Britanie, la fel cu profesori extraordinari. În Republica Moldova ni se puneă întrebarea: „Ce-a vrut să spună autorul?” sau cum interpretăm culorile albastru, alb, galben în poezia *Lacul* de Eminescu? În Marea Britanie, cum ni se dădea o carte să citim, profa ne întreba: „V-a plăcut sau nu v-a plăcut, ce v-a plăcut și ce nu v-a plăcut?” Inițial, ceva în mine s-a revoltat când am văzut asemenea atitudine democratică față de literatură. Eu mă gândeam că literatura trebuie să fie pe un pedestal, că ar trebui să ne gândim cumva să o interpretăm așa, literar, profesionist. Dar acum, îmi dau seama că apropii literatura de oameni tocmai dacă vorbești despre reacțiile viscerale pe care le-au trezit lecturile în oameni. Nu poți să apropii literatura de om, întrebându-l ce-a vrut să zică eul liric.

Respectiv, după acest prim chat în care fiecare vorbește despre impresiile sale de lectură, eu am notate câteva întrebări dinainte pentru a structura cumva discuția și încerc să vorbesc despre lucruri din carte, dar și despre teme din carte care, poate, se manifestă în viața cititorilor. De exemplu, la romanul *Legată cu funia de pământ* de Lorina Bălțeanu, i-am întrebat și am discutat cu cititorii despre dorul de ducă, în ce situații au vrut să plece. Aici aş vrea să menționez că eu mai fac parte dintr-un alt club de carte, dar pe care nu îl coordonez eu și care mi se pare interesant. E coordonat de o prietenă de-a mea care a fost impresionată de cartea *Femei care aleargă cu lupii* scrisă de un psihanalist american, care mie personal mi se părea, inițial... Eu mă uitam de sus la această carte: „Ce să mă bag eu în asemenea lecturi siropoase, n-am eu nicio femeie sălbatică înăuntru, lăsați-mă în pace”. Dar acum am citit cartea, o citesc pentru că oferă interpretări psihanalitice asupra basmelor, deci e și pasiunea mea de cititoare implicată. Și ceea ce mă interesează la succesul acestui club este că abordează tema aceasta a feminității și a feminismului într-un mod foarte intim și pasional. Cred că asta este o direcție care poate să atragă cititoare în biblioteci. Vorbind despre cartea asta, foarte multe fete s-au

deschis, au vorbit despre experiențele lor, despre relațiile lor, despre blocajele lor. Și după ce au terminat de citit cartea asta, au zis: „Haide să mai discutăm despre alte cărți care ne ajută să descoperim feminitatea”. Eu am adus antologiile pe care le-am coordonat împreună cu Alina Purcaru, *Un secol de poezie română scrisă de femei*, și am adus o antologie într-o versiune în care apar proze ale câtorva scriitoare din literatura română, în care am publicat și eu o proză, pornind de la generația bunicii mele. Ceea ce am descoperit, citindu-le acestor fete, care n-au mai fost expuse până acum la literatură română contemporană în asemenea măsură, este că le-a plăcut, le-a prins, și ziceau: „Dar noi avem așa literatură? Chiar se scrie așa? Dar eu citeam până acum doar în rusă și în engleză...” Și mi-am dat seama că literatura română contemporană are priză la public, doar că trebuie să învățăm care sunt formatele de discuție prin care putem să le aducem la cititori. Doar pentru că ea nu este atât de citită precum ne-am dori noi, scriitorii, asta nu înseamnă că ea nu poate aduce bucurie celor care, sper, să ajungă la ea.

Mariana HARJEVSKI: Mulțumim mult, Paula, pentru relatarea experienței tale. Am întrezărit așa o experiență de care spui: cluburi de interese, dar conectate la carte. Este axat strict pe carte sau e axat mai mult pe subiecte de interes, ele fiind dezvoltate din propriile experiențe? Pentru că, gândesc acum, ceea ce se produce în bibliotecile noastre sunt la fel cluburi de interese, cluburi în care se adună și istorici, și tineri interesați de filosofie, spre exemplu. Acolo, bineînțeles, sunt niște repere, dar în formatul fie al lansării sau cei prezenți discută despre o carte anume. Cum vezi, e un club acela de interese sau totuși unul de lectură cel pe care l-ai menționat?

Paula ERIZANU: De exemplu, la Liceul „Spiru Haret” formatul discuției nu pornește de la o carte, ci de la multe cărți. Deci, fiecare membru povestește despre ce a citit în ultima vreme, ce vrea să împărtășească cu colegii săi. După aceea, ei au o temă și o dezbat: de exemplu, tema moralității. Și aceasta mi se pare foarte fain. Mă impresionează faptul că elevii vin sâmbătă la școală și stau patru ore și discută despre lecturile lor, dar și despre teme care îi preocupă, pentru că pe adolescenți îi preocupă multe întrebări. Și cred că și acesta este un format. Felul în care are loc clubul de lectură „Lupoalicele” a fost inițial foarte aplicat pe carte: se discuta câte un capitol sau câte un basm la fiecare ședință, în fiecare săptămână. Acum, ele au terminat de discutat cartea respectivă. Este

o varietate mai mare de formate, li se zice: „Aduceți fiecare ce v-a impresionat sau ce v-a mișcat vizavi de tema feminității. Poate fi o carte, o poezie, un cântec”. Respectiv, e o diversitate mai mare.

Mariana HARJEVSCHI: Ceea ce îmi place la ceea ce spui și ceea ce mi-aș dori să văd în experiențele bibliotecilor noastre, e că se pornește de la o carte, pe care cititorii au citit-o și pe care o au la îndemână așa încât să se apropie de ea. Trebuie să menționez că în bibliotecile noastre au loc și medalioane literare, și ateliere, și prezentări de carte, lansări de carte, își au și ele specificul lor, așa încât dacă doriți vă rog să vă expuneți asupra unei experiențe anume.

Eugenia BEJAN: Voiam să completez cumva la cluburile de interese. Sigur că sunt unele cluburi unde se adună cei pasionați de ceva anume: poate fi de dans, de muzică. Dar trebuie să fim pregătiți că în biblioteci uneori se întâmplă niște lucruri pe care noi nu neapărat o să le încadrăm într-un format, într-o formă foarte strictă. De exemplu, la filiala noastră din Teatrul „Licurici” avem un grup de eleve voluntare care au venit cu inițiativa să formeze un club – clubul „Bucuriile copilăriei”. Țasta a fost titlul pe care l-au dat ele și așa și l-am lăsat. A început cu lectura, căci inițial se voia un club de lectură. Până la urmă, copiii veneau și clubul s-a extins: acum au jocuri intelectuale, desen, dans. S-a transformat în ceva de toate pentru toți, dar este formatul care s-a constituit în mod natural. Noi încurajăm acest lucru, atâta timp cât elevele vor să vină și să petreacă, în fiecare duminică, câteva ore cu copiii de vârstă mai mică. Ele sunt din ciclul gimnazial, dar vin mai mulți copii chiar și din ciclul primar. Pentru noi este îmbucurător că au ales să vină la bibliotecă și tot atrag și vin copii care petrec acest timp aici. După dans și după jocuri intelectuale, evident că merg spre rafturile cu cărți și toți sunt și cititori, până la urmă.

Mariana HARJEVSCHI: Este o experiență care animă biblioteca și creează comunități de cititori, pentru că asta este misiunea bibliotecii. Dragi colegi, simt că acest talk show va avea și o a doua ediție, pentru că mi-aș dori foarte mult să vorbim și despre celelalte experiențe pe care le avem. Aș vrea să vedem cum organizăm, spre exemplu, și saloanele de lectură, și medalioanele literare, care își au publicul lor. Vă mulțumesc!

Descifrare: Elena TARAGAN

Foto: Natalia PÂNTEA